

Утвърдил:

Декан

Дата

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

Факултет по славянски филологии

Специалност:

СЛС	1	1	0	1	0	5	2	1
-----	---	---	---	---	---	---	---	---

СЛАВЯНСКА ФИЛОЛОГИЯ

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

A	3	2	1
---	---	---	---

Руска литература на XIX век

Преподавател: проф. д-р Людмил Димитров

Асистент:

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	45
	Семинарни упражнения	15
	Практически упражнения (хоспитиране)	
Обща аудиторна заетост		60
Извънаудиторна заетост	Реферат	15
	Доклад/Презентация	30
	Научно есе	10
	Курсов учебен проект	
	Учебна екскурзия	
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	5
Обща извънаудиторна заетост		60
ОБЩА ЗАЕТОСТ		120
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		2
ОБЩО ЕКСТ		4

№	Формиране на оценката по дисциплината	% от оценката
1.	Workshops (информационно търсене и колективно обсъждане на доклади и реферати)	
2.	Участие в тематични дискусии в часовете	30%
3.	Демонстрационни занятия	
4.	Посещения на обекти	
5.	Портфолио	
6.	Тестова проверка	
7.	Решаване на казуси	
8.	Текуща самостоятелна работа /контролно	
9.		
10.		
11.		
12.	Изпит	70%

Анотация на учебната дисциплина:

Курсът по руска литература от XIX век се провежда през IV семестър от обучението на студентите по Славянска филология с общ хорариум 60 часа (45 часа лекции и 15 часа семинарни упражнения). Дисциплината е литературноисторическа и запознава студентите с основните явления от социокултурния, исторически и политически живот на Русия през XIX век, формирали литературното творчество като феномен, повлиял върху по-късното развитие на европейската култура. Важно е изграждането на представа за логиката на литературния процес от XIX век с неговата наследена и оригинална поетология, жанрова експерименталност (йерархия и доминиране на жанровете) и дискурсно многообразие, позволяваща да се получи не само достоверна представа за функцията на литературата като единствения (неформален) демократичен форум в Русия, но и да се направят продуктивни аналогии с българския литературен процес от епохата на Възраждането, по време на който руското културно влияние нараства, както и с особеностите на останалите славянски литератури през XIX и началото на XX век. В този смисъл учебната дисциплина залага на укрепването на компетентността на студентите като специалисти по славянски езици и литератури, развивайки самостоятелното им аналитично и компаративистично мислене. Заявява се и се обосновава остойностяващата българска гледна точка към случващото се в литературния живот на Русия от класическия век, който ние възприемаме в избирателен режим от позицията си на чужденци.

В поднасянето на материала се разяснява и по-широкият европейски контекст на актуалното по това време художествено мислене и културно изграждане, което най-силно влияе върху формирането на руската менталност (националната идентичност), отразено в литературата от XIX век с неговите стереотипи, концепти и ритуални практики. Лекциите следват канонично утвърдените автори, валидизирани в българското културно пространство, интегрирайки основните текстове от творчеството им като провокация за херменевтична интерпретация.

На първо място се представя развитието на драматургията като константна естетическа рамка на целия век, който започва с драма („От ума си тегли“ на Грибоедов) и завършва с драми („Вишнева градина“ на Чехов). По-нататък се проследява еволюцията на прозата – от сантименталисткото писмо през повестта до романа. Руската класическа литература до голяма степен дължи своята световна известност и на постиженията в романовия жанр, колкото и той да е независим и оригинален спрямо западноевропейските образци. Романът демонстрира самостоятелен път на развитие, изразен в сложна антиконвенционална спирала – от роман в стихове към роман, верига от повести, роман-поема, епистоларен роман, роман-трагедия на Достоевски и неподдаващия се на познати

класификации роман на Толстой. Обосновава се неравномерното присъствие на поезията в рамките на века, чиято тенденция е към относително заглъхване след 30-те години и същественото ѝ обезсилване от литературната комуникация на 90-те. Акцентира се върху знаковите референции на краевековието – естественият мост към задаващия се тогава ХХ век.

Лекционният курс приоритетно изяснява историко-литературния процес, а семинарите са допълващи – те анализират поетиката на конкретните представителни текстове, сблъсквайки различни гледни точки – на литературоведи, преподаватели и студенти в контекста на един плодотворен и перспективен професионален дебат.

Предварителни изисквания:

Задължително участие в семинарните занятия с един реферат по избрана от студента тема в продължение на семестъра; възможност за представяне на курсова работа / презентация / становище в писмен вариант; усен изпит.

Очаквани резултати:

Повишаване на литературоведската компетентност на филолозите слависти, укрепване на компаративистичните им асоциации, формиране на концептуално мислене, създаване на траен интерес към литературата на Русия и възможности за полагането ѝ в български, славянски и световен контекст.

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1	Руската литература от ХІХ век като феномен. Хронологически и литературни рамки на века. Социокултурен и историко-политически контекст, художествени дискурси, поведенчески стереотипи и концепти, литературни архетипи. Направления, школи, представители. Класицистично-сентименталистката жанрово-естетическа платформа и нейното атакуване от позициите на просветителско-масонския и романтически светоглед. Отечествена война от 1812 г., Декабристкото въстание от 1825 г. и тяхната литературна рефлексия.	3 часа
2	Драматургията от първата четвърт на века и конструирането на архетипния ѝ сюжет. А. С. Грибоедов (1795–1829) и неговата комедия „От ума си тегли“. Персонажна система, символика. Концептите <i>ерос</i> и <i>етос</i> .	3 часа
3	А. С. Пушкин (1799–1837) и неговото място в руската класическа литература. Периодизация на творчеството му. Жанрове и поетика. Каноничният и неканоничният Пушкин. Поезията от периода на южното заточение (1819–1824). Южни поеми, влияние на Байрон. Конструиране на руския Романтизъм. „Цигани“.	3 часа
4.	Драматургията на Пушкин. Трагедията „Борис Годунов“. Естетическа и историческа концепция. Сюжет и парасюжет. „Малки трагедии“ като драматургичен цикъл. Поетика на художествения дискурс, сюжета и жанра. Мистификация.	3 часа
5.	Романът в стихове „Евгений Онегин“ и антиконвенционалната	3 часа

	парадигма на руския класически роман. Персонажна система, матричен сюжет, онегинска строфа. Роман-„библиотека“. Структура на каноничния и неканоничния текст.	
6.	Поетика на Пушкиновата проза. „Повести на „Белкин“. „Дама пика“.	3 часа
7.	М. Ю. Лермонтов (1814–1841) и втората вълна на руския Романтизъм от 30-те години. Драмата „Маскарад“ и изпитанията на каноничния сюжет. „Герой на нашето време“ – структура, жанр, персонажна система, философски скепсис и металитературна полемика.	3 часа
8.	Н. В. Гогол (1809–1852). Смехово начало и абсурдизъм. Комедиите „Женитба“ и „Ревизор“ – възможностите на огледалната метафора.	3 часа
9.	Романът-поема „Мъртви души“ и мястото му в развитието на руския роман от първата половина на XIX век. Текст и контекст. Особенности на жанра и наратива. Реконструкция на идейния замисъл на втория том. Сборникът „Петербургски повести“ – особености на жанра и дискурса.	3 часа
10.	Романовият модел на И. С. Тургенев (1818–1883). Типология и поетика. Пред- и следреформеният (1861) социополитически контекст и неговите рефлексии в литературата. Хамлетовско-донкихотовският поведенчески стереотип. „Бащи и деца“.	3 часа
11.	Ф. М. Достоевски (1821–1881). Теорията за полифоничния роман. Престъплението и наказанието като поетологичен проблем в „Петокнижието“ на Достоевски. Идеология и поетика.	3 часа
12.	Явлението Лев Толстой (1828–1910). Етапи на творчеството му, поетика. „Война и мир“. Историческа концепция, жанр, художествени дискурсни открития.	3 часа
13.	„Ана Каренина“ в контекста на руския роман от XIX век. „Възкресение“ и трансформациите в поетиката на късния Толстой. Краят на европейския класически роман.	3 часа
14.	А. П. Чехов (1860–1904). Поетика на късия разказ. Фейлетонният корпус на Антоша Чехонте, зряла проза.	3 часа
15.	Чехов – руският световен драматург. „Чайка“, „Вуйчо Ваня“, „Три сестри“ – динамиката на неизменността. Деконструкция на каноничния сюжет. „Вишнева градина“. Завещанието на гения и поетиката на краевековието.	3 часа

Конспект за изпит

№	Въпрос
1	Комедията <i>От ума си тегли</i> на А. С. Грибоедов и мястото ѝ в руската класическа литература
2	Особености на руския романтизъм от 20-те и от 30-те години на XIX век (А. С. Пушкин и М. Ю. Лермонтов)
3	Жанр и композиция на романа <i>Евгений Онегин</i> от А. С. Пушкин
4.	<i>Евгений Онегин</i> и руският класически роман от XIX век
5.	<i>Борис Годунов</i> от А. С. Пушкин – естетическа и историческа концепция
6.	<i>Малките трагедии</i> на А. С. Пушкин като драматургичен цикъл
7.	Прозата на А. С. Пушкин – измерения на художествеността (творба по избор)
8.	<i>Герой на нашето време</i> от М. Ю. Лермонтов в контекста на руската романова практика от XIX век

9.	Григорий Печорин – герой или антигерой?
10.	<i>Маскарад</i> от М. Ю. Лермонтов в контекста на руската драма от XIX век
11.	Комедията <i>Ревизор</i> от Н. В. Гогол – жанр и структура
12.	Комедията <i>Женитба</i> от Н. В. Гогол – жанр и структура
13.	<i>Петербургски повести</i> от Н. В. Гогол като прозаичен цикъл
14.	Диалектика на живото и мъртвото в <i>Мъртви души</i> от Н. В. Гогол
15.	<i>Мъртви души</i> от Н. В. Гогол и развитието на романовия жанр в руската литература от XIX век
16.	Поетика на Тургеневия романов модел
17.	Свое и чуждо в романа <i>В навечерието</i> от И. С. Тургенев
18.	Екзистенциалната концепция на И. С. Тургенев в романа <i>Бащи и деца</i>
19.	Престъплението и наказанието в <i>Петокнижието</i> на Ф. М. Достоевски (роман по избор)
20.	Провалът на свръхчовека и възраждането на човека в романа <i>Престъпление и наказание</i> от Ф. М. Достоевски
21.	Ангелско и демонично в романа <i>Идиот</i> на Ф. М. Достоевски
22.	Семантика на злото в романа <i>Бесове</i> на Ф. М. Достоевски
23.	Проблемът <i>бащи и деца</i> в романа <i>Братя Карамазови</i> на Ф. М. Достоевски
24.	Романът <i>Война и мир</i> на Л. Н. Толстой като руска национална митология
25.	<i>Война и мир</i> – жанр, историческа концепция, персонажна система
26.	Любов и грях в романа <i>Ана Каренина</i> на Л. Н. Толстой
27.	<i>Ана Каренина</i> – особености на сюжета и жанра
28.	Грях и покаяние в романа <i>Възкресение</i> на Л. Н. Толстой
29.	Битието като абсурд в прозата на А. П. Чехов (разкази по избор)
30.	Човек и време в драматургията на А. П. Чехов (пиеса по избор)

Библиография

Задължителна:

- Бахтин, Михаил. Проблеми на поетиката на Достоевски. С. 1976.
- Бердяев, Николай. Мирогледът на Достоевски. С. 1992.
- Бердяев, Николай. Руската идея. Основни проблеми на руската мисъл през XIX век и в началото на XX век. Велико Търново 2001.
- Вечният Гогол. Сборник. Велико Търново. 2010.
- Гросман, Леонид. Поетиката на Достоевски. С. 1996.
- Диалози с Чехов. 100 години по-късно. Сборник. С. 2004.
- Димитров, Людмил. „Четвероевангелие“ от Пушкин. *Опит за изучение на драматургичния цикъл „Малки трагедии“*. С. 1999
- Димитров, Людмил. Да бъдеш шут в играта на съдбата. Руската драматургия от XIX век. Херменевтика на канона. С. 2006., II издание – 2017.
- Димитров, Людмил. Да размиваш Мелпомена, или Чехов на големия път към драмата. С. 2013.
- Звезданов, Николай. Космосът на Гогол. Същият в огледалото на другия. Велико Търново 2005.
- Интерпретираме руската класика. Сборник в чест на 75-годишнината на проф. дфн Петко Троев. С. 2018:
http://digilib.nalis.bg/dspviewerb/srv/image_singpdf/a7e02d2d-ca68-4b20-b64d-703d92158464
- Класика и канон в руската литература. *Българският поглед*. Сборник текстове. С. 2012. (Съставители Л. Димитров, Г. Петкова и Р. Евтимова)
- Класика и канон в руската литература. *Чуждият поглед*. Сборник текстове и документи. С. 2013. (Съставител Л. Димитров, Р. Евтимова и Г. Петкова)

- Класика и канон в руската литература. *Университетският поглед*. Сборник текстове. С. Факел 2014, 240 стр. (Съставители Р. Евтимова, Р. Божанкова, И. Чекова, Р. Парашкевова и П. Паунова)
- Класика и канон в руската литература. *Юбилеят*. Сборник текстове. С. 2016. (Съставители Р. Божанкова, Л. Димитров, И. Чекова, Р. Парашкевова и П. Паунова)
- Ланджев, Иван. Поетика на себенадмогването. Наративни стратегии у късния Лев Толстой. С. 2017.
- Манолакев, Христо. Руският роман от втората половина на XIX век (история, типология, херменевтика). Учебно пособие. С. 2016.
- Манолакев, Христо. Слово и тяло. Из историята и херменевтиката на руския литературен канон. С. 2017.
- Манолакев, Христо. Текст и граници А. С. Пушкин и неговите „Повести на Белкин“. С. 2001.
- Михайлов, Димитър. Страх по руски. С. 2010:
https://liternet.bg/publish20/d_m_mihajlov/strah_po_ruski/index.html
- Нейчев, Николай. Литература и месианизъм. Руското литературно месианство през XIX век. Пловдив, 2009.
- Нейчев, Николай. Ф. М. Достоевски – тайнствената поетика. Пловдив, 2001.
- Нейчев, Николай. Квантова литературна херменевтика и екзегетика. Проблемът за разбирането на художествения текст: Н. В. Гогол и Ф. М. Достоевски. Пловдив, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2024.
- Нейчев, Николай. Руска класическа литература. Университетски учебник. Първа част. Руският роман от XIX век. Пловдив, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2023.
- Парашкевова, Румяна. Руският бретър на прицел. Опити върху фигурата на бретъра в руското социокултурно и литературно пространство от първата половина на XIX век. С. 2017.
- Пунева, Константина. Лев Толстой на екрана: литературна и кинопоетика. С. 2021.
- Руска литература XIX и XX век. Университетски учебник. Пловдив. 2002 (II изд. 2005).
- Троев, Петко. Руска класическа литература. Първа част. С. 2006. Втора част. С. 2012.
- Чавдарова, Д. Проблеми на межкултурната комуникация в руската литература на XIX век. Шумен 2007.
- Четене на литературната класика. Сборник в чест на 60-годишнината на проф. дфн Петко Троев. С. 2002.

Препоръчителна:

- А. С. Пушкин и българската култура. Юбилеен сборник. Съставител Петко Троев. С. 1999, с. 322-347.
- Антология на руската поезия XII–XX век в превод на Кирил Кадийски. С. 2012.
- Асенов, Стоян. Битие и отсъствие. Достоевски и опитът за смъртта. С. 2014.
- Бицили, П. М. Класическото изкуство. Стилкови изследвания. С. 1995.
- Бочева, Милка. Лев Толстой. С. 1982.
- Виготски, Лев. Психология на изкуството. С. 1978.
- История русской литературы в 4 томах. Ленинград 1980–1983. Том 2 и 3.
- Лермонтовская энциклопедия. М. 1981 (II изд. 1999).
- Лотман, Юрий. Поетика. Типология на културата. С. 1990.
- Лотман, Юрий М. Роман А. С. Пушкина „Евгений Онегин“. Комментарий. М. 1983.
- Манолакев, Христо. Грибоедов – Гоголь – Достоевский. Типология и херменевтика слова. Велико Търново. 2011.
- Набоков, Владимир. Комментарий к „Евгению Онегину“ Александра Пушкина. М. 1998.
- Набоков, Владимир. Лекции по русской литературе (1981). Вариант на електронен и хартиен носител на руски и английски език.
- Онегинская энциклопедия. Под редакцией акад. Н. И. Михайловой. Т. 1-2. М. 1999–2004.
- Пушкин, А. С. Драматургия. Театрална естетика. Съставителство, предговор, коментарен апарат и превод от руски Людмил Димитров. София, Колибри 2021.
- Пушкинская энциклопедия. М. 1999.
- Разказът „Шинел“ на Гогол: Съворен! Направен? Съшит?? С. 2002.
- Руска литературна класика. (съставител Петко Троев) Том 1 и 2. С. 1994–1995.
- Стоянов, Цветан. Геният и неговият наставник. С. 1978.
- Троев, Петко. Достоевски – духовните митарства на гения и пророка. С. 2012.

Троев, Петко. Етюди за руската литература. С. 1996.
Троев, Петко. Руска класическа литература. Литературен справочник. С. 1995
Троев, Петко. Руският роман от първата половина на XIX век. С. 1989.
Файджис, Орландо. Танцът на Наташа. Културна история на Русия. Прев. от англ. Аглика Маркова. С. 2015.
Чавдарова, Д. Номо Legens в руской литературе XIX века. Шумен 1997.
Чавдарова, Дечка. Храната/трапезата в руската литература. XVIII – началото на XX век. Велико Търново 2010.
Шестов, Лев. Достоевски и Ницше. Киркегор и екзистенциалната философия. С. 1993.
Шкловски, Виктор. Лев Толстой. С. 1971 (II изд. 1987).
Шкловски, Виктор. Художествената проза. Размисли и разбори. С. 1988.
Эйхенбаум, Борис М. О литературе. Работы разных лет. М. 1987.

www.lib.ru

www.ruthenia.ru

<http://magazines.russ.ru/>

<http://feb-web.ru/>

<http://www.utoronto.ca/tsq/index.shtml>

<http://www.slavicreview.illinois.edu>

<http://www.actalinguistica.com>

Дата: 23 октомври 2024 г.

Съставил: проф. д-р Людмил Димитров

Програмата е актуализирана на катедрен съвет, протокол № 01 от 23.10.2024 г.
Учебната програма е приета с протокол № 10 на ФС на ФСФ от 2024 г.